

Uit een notitie van kardinaal Eijk, november 2013 (Bron: website Aartsbisdom)

Geloof in tijden van kerksluiting

Broeders en zusters in Christus Jezus onze Heer,

“De kerk gaat dicht.” Deze mededeling zal de komende jaren steeds vaker klinken binnen diverse parochies van het Aartsbisdom Utrecht. Maar ook in de andere bisdommen en in de Protestantse Kerk in Nederland moeten kerkgebouwen hun deuren sluiten.

“De kerk gaat dicht.” Een zin van slechts vier woorden, maar het zijn veelbetekenende en ingrijpende woorden. Want voor de gelovigen die het betreft, betekenen ze het afscheid van een tijdperk. ‘De kerk’ die dichtgaat is immers hún kerk. Het is de kerk waar ze hun gebeden naar God hebben laten opstijgen, waar ze zelf gedoopt zijn of hun kinderen hebben laten dopen, waar ze getrouwd zijn en waar ze afscheid hebben genomen van hun dierbaren. De kerk ook die veelal door de geloofsgemeenschap zelf bijeen is gespaard: steen voor steen, balk voor balk, dakpan voor dakpan. Tot de kerk klaar was om dienst te gaan doen als het hoogst haalbare voor een gebouw: functioneren als Godshuis en verzamelplek voor Zijn volk. De kerk is de plaats waar we de Eucharistie mogen ontvangen en zo het dichtst mogelijk bij Christus kunnen komen.

Maar de meeste parochies hebben niet meer het aantal gelovigen en de financiële middelen om al hun kerkgebouwen open te houden. Parochiebesturen moeten dus keuzes maken en dat is een zware taak die op hen rust. Dat het parochiebestuur daarbij zorgvuldig te werk gaat, de besluitvorming goed voorbereidt en de vereiste procedures volgt, is voor de parochianen geen troost. Dat de gelovigen voortaan in een naburige kerk in de parochie terecht kunnen, neemt het verdriet om het verlies van de eigen kerk niet zomaar weg. Het sluiten van het eigen kerkgebouw voelt als een amputatie, alsof het hart uit de geloofsgemeenschap wordt weggerukt. Soms ervaren gelovigen de kerksluiting als een vorm van huisuitzetting, zo laten ze weten: God komt in hun dorp of wijk op straat te staan en zij zelf ook. Kerksluiting is een rouwproces.

Ik begrijp die emoties heel goed. Als aartsbisschop van Utrecht heb ik de afgelopen jaren in vele kerken de Eucharistie mogen vieren – vaak bij een feestelijke gelegenheid zoals een Vormsel of een jubileum. Iedere keer was ik onder de indruk van de gelovige inzet van de aanwezigen. Maar ik hoorde na afloop vaak ook de verhalen van zorgen om de toekomst – dat de zondagse viering nog maar enkele tientallen mensen trekt; dat er bijna geen vrijwilligers meer zijn; dat het koor geen nieuwe leden kan vinden; dat er een tekort aan misdienaars is; dat het dak gerepareerd moet worden, maar dat er eigenlijk geen geld meer voor is.

Al die zorgen bereiken natuurlijk ook de parochiebesturen. Zij staan in deze tijd voor zeer moeilijke beslissingen. De prognoses wat betreft kerkbezoek, aantallen vrijwilligers en financiën zijn voor de meeste parochies weinig rooskleurig. In 2012 bleek het kerkbezoek in Nederland in één jaar met maar liefst 9 procent te zijn gedaald. De ontkerkelijking in ons land heeft inmiddels niet alleen betrekking op het aantal gelovigen, maar ook op het aantal kerkgebouwen. Het voelt soms alsof we ons als Kerk in Nederland smal moeten maken om ons door deze tijd van individualisering heen te wurmen. Natuurlijk: we worden gevoed door het geloof in Christus en de hoop die Hij ons biedt en we leven niet van statistieken en cijfers alleen. Maar we kunnen het ons ook niet permitteren om onrealistisch te zijn, om struisvogelpolitiek te bedrijven. De bestuurders van de parochies moeten dus vooruit kijken, maar ook kijken naar het grotere geheel van de parochie – een groter geheel dat helaas steeds kleiner wordt.